

מטות-מסעי

התיישבות חצי שבט מנשה בעבר הירדן

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כ"ח, שיחה לפרשיות מטות-מסעי

- מהו ההבדל בין בני גד ובני ראובן ובין חצי שבט מנשה בתועלת התיישבותם בעבר הירדן?
- מדוע משה צירף מיוזמתו חצי שבט מנשה להתיישבות בעבר הירדן, מבלי שהללו ביקשו זאת?
- מדוע משה היה צריך 'לראות' בעיניו את ארץ ישראל, ואיך זה מתקשר להתיישבות בעבר הירדן?
- איך התבטאה חיבתם של שבט מנשה לארץ ישראל, ואיך זה קשור להרחבת הארץ לעתיד לבא?

הקדמה

בפרשתנו (מטות) מסופר בארוכה אודות בקשת בני גד ובני ראובן למשה, להתיישב במקום מקנה בעברו השני של הירדן - מחוץ לגבולותיה ארץ ישראל.

בתחילה, משה מסרב ואומר להם דברי מוסר קשים (ואפילו משווה אותם למרגלים שניסו להניא את בני ישראל מלהיכנס לארץ!). אבל לבסוף, אחרי ששבתים אלה התחייבו לעזור לאחיהם בכיבוש ארץ-ישראל עד סוף המלחמה - משה מסכים לבקשתם, וכך נעשה לפועל.

בשנים קודמות¹ הסברנו יסוד סיפור זה ע"פ חסידות, שבעצם, הסיבה לרצונם להתיישב בעבר הירדן ולעסוק בגידול מקנה, הייתה משום שמדובר במלאכה שאין בה טרדות רבות, והיא מאפשרת לעוסקים בה לעבוד את הקב"ה בקלות (כמו האבות ורוב השבטים), ללא עיסוק מיותר בענייני העולם הזה הסיזיפיים.

ולכן משה חשב שבקשתם דומה לבקשת המרגלים - סירובם להיכנס לארץ ישראל היה גם כן משאיפתם להישאר במדבר, מקום בו לא מוטל עליהם לעסוק לפרנסתם בעניינים ארציים וחומריים. וכמובן שזו הייתה טעות, מכיון שתכליתנו הוא לעשות להקב"ה "דירה בתחתונים", דווקא בגשמיות העולם הזה.

אלא, שבני גד ובני ראובן התכוונו לדבר אחר: יסוד בקשתם היה שמכיון שישנם שני סוגי נשמות בעם ישראל - "בעליתורה" (יששכר) ו"בעלי מעשים טובים" (זבולון), לכן הם לא מתנגדים לכך שרוב בני ישראל אכן צריכים להיכנס לארץ ולעסוק בענייני העולם, אבל הם רוצים להיות ה"בעליתורה" - קבוצת מיעוט שתגור מחוץ לעולם המעשה של ארץ ישראל, מעין נבחרת שתקדיש את עיקר חייה ללימוד התורה.

אלא שגם על בקשה עילאית זו התנגד משה בתחילה, מכיון שתפקידם של "מארי תורה" אינו להתבדל משאר העם, אלא אדרבה - לשבת בקרב העם ולהעניק להם חיזוק בעבודתם. ורק לאחר שהם התחייבו לעסוק בעצמם בכיבוש הארץ - ובכך הוכיחו שאין להם כוונות התבדלות מהעולם; אלא שבחרו להם, מתוך כל העבודות הנצרכות עבור הכוונה ד'דירה בתחתונים', את העבודה של "בעלי תורה" - אז הסכים משה.

אלא שבסופו של דבר - התיישבות זו תיזכר כ"נחלה מבוהלת"², שהסתיימה בגלות מוקדמת של שבטים אלה; מכיון שהיתה בכך סטייה קלה מעיקר ופנימיות הכוונה - לעשות דירה לו יתברך בתחתונים דווקא.

בשיעור של היום נתעכב על פרט הנראה שולי בסיפור זה: איך חצי שבט מנשה נכנסו לכל סיפור זה, והאם גם התיישבותם נחשבת לדבר לא טוב? נראה איך אותה התיישבות יכולה לקבל שני פרשנויות שונות לגמרי - מן הקצה אל הקצה... וכמובן נוציא מכל זה הוראה נפלאה בעבודת ה', הקשורה לימים אלה.

מקור 1

בקשת בני גד ובני ראובן להתיישב בעבר הירדן

בפרשתנו, מסופר על בקשת בני גד ובני ראובן להתיישב בעבר הירדן, מחוץ לארץ ישראל:

מטות לב, א: ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד .. ויאמרו אל משה: .. אם מצאנו חן בעיניך: יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל תעברנו את הירדן.

ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן: האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבּו פה?! ולמה תניאון את לב בני ישראל מעבר אל הארץ אשר נתן להם ה'?

...ויגשו אליו ויאמרו: .. לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו.

...וינתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת סיחן מלך האמורי ואת ממלכת עוג מלך הבשן.

¹ ראה אריכות גדולה בהסברת יסוד וטעות בקשתם בלקוטי שיחות ח"ח מטות א', שלמדנו בעיון בשנת תשע"ז.

² משלי כ, כא: "נחלה מבוהלת בראשנה, ואחריתה לא תבןך". רש"י: "נחלה מבוהלת בראשונה - שנבהל למהר וליטול תחלה כגון בני גד ובני ראובן שמהרו לטול חלקם בעבר הירדן... ואחריתה לא תבורך. שגלו כמה שנים קודם שאר השבטים...".

מקור 2

מדוע משה מצרף אליהם את חצי שבט מנשה?

נשאלת השאלה: איך חצי שבט מנשה נכנסו בכלל לכל סיפור זה? הם הרי לא ביקשו כלל להתיישב בחוץ לארץ! (ועד שישנם השלכות הלכתיות בחילוק בין בני גד ובני ראובן לבין שבט מנשה³).

מאחר שהם לא בחרו בכך, מדוע משה צירף אותם להתיישבות זו? על זה מפרש הרמב"ן:

רמב"ן מטות לב, לג: מתחלה לא באו לפניו שבט מנשה, אבל כאשר [משה] חלק הארץ לשני השבטים ראה שהיא ארץ גדולה יותר מן הראוי להם ובקש מי שירצה להתנחל עמם, והיו אנשים משבט מנשה שירצו בה, אולי אנשי מקנה היו, ונתן להם חלקם.

אלא שלכאורה, העניין הוא תמוה לגמרי:

לקוטי שיחות: אב: יתכן שמשה רבנו, שלא היה שבע רצון כלל מבקשת בני גד ובני ראובן⁴, חפש למי יוכל להציע זאת מלכתחלה (ולא לנחל ב"ארץ אשר נתן להם ה'") - משום ש"היא ארץ גדולה יותר מן הראוי"?⁵ (לקהל מתקדם, ראה הערה⁶).

ביוגרפיה - רמב"ן:

רבי משה בן נחמן, נולד בגירונה שבספרד בשנת 4954 (1194). שלט בכל מקצועות התורה, וחיבוריו כוללים פירושים לתנ"ך ולגמרא, חיבורים חכמת הקבלה ובמחשבת ישראל. עסק גם ברפואה.

מקור 3

משמעות דברי המדרש שהתיישבות שבט מנשה הייתה מעלה

ביאור העניין יובן בהקדים דברי המדרש, על הרמזים בקרבנות שבט מנשה בחנוכת המזבח:

במדבר רבה יד, ז: "ולזבח השלמים בקר שנים" (נשא ז, ט) - כנגד שבט מנשה שנחלק לשנים ולקח שני חלקים בארץ - חציו בעבר הירדן, וחציו בארץ כנען.

ועפ"ז, יוצא שינוי עיקרי בין נחלת בני גד ובני ראובן לבין נחלת חצי שבט מנשה בעבר הירדן:

לקוטי שיחות: מז: (שהמדרש מציין זאת ביחד עם מעלותיהם של כל שבט ושבת⁷) מובן שנטילת חלק בעבר הירדן על חצי שבט מנשה נחשבת למעלה (דלא כבני גד וראובן).

בנחלת בני גד ובני ראובן - אפילו לאחר שהסכים משה לבקשתם, נחשב הדבר לענין בלתי רצוי ועליהם אמר משה "אתם חיבתם את מקניכם יותר מן הנפשות"⁸; משא"כ, בנחלת חצי שבט מנשה - לא זו בלבד שאין זה חסרון, אלא אדרבה - זהו ענין נעלה הקשור לקרבן מיוחד לקב"ה!

נשאלת השאלה: מה כל כך מיוחד בקבלת נחלה בעבר הירדן, מחוץ לארץ ישראל? ומדוע שבט מנשה היה צריך להיות נחלק לשנים, באופן שחציו מקבל נחלה בארץ ישראל וחציו בעבר הירדן?

מקור 4

הצורך בראיית משה רבינו כדי לקדש את הארץ

הביאור בזה יובן בהקדים המסופר בתורה, על מאורע ביומו האחרון של משה עלי אדמות:

ברכה לד, א: ויעל משה .. אל הר נבו .. ויראהו ה' את כל הארץ... ויאמר ה' אליו: זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם וליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננהה הראיתך בעיניך.

³ תלמוד ירושלמי ביכורים א, ח: רבי יוסי הגלילי אומר: אין מביאין בכורים מעבר הירדן, שאינה ארץ זבת חלב ודבש. גמרא: תני: "[ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה] אשר נתתה לי ה'" (תבוא כו, י) - לא שנטילתי לי מעצמי. מה ביניהון? אמר רבי אבין, חצי שבט מנשה ביניהון. מאן דאמר אשר נתתה לי ולא שנטילתי לי מעצמי, חצי שבט מנשה לא נטלו מעצמן. מאן דאמר ארץ זבת חלב ודבש, אפילו כן אינה ארץ זבת חלב ודבש.

⁴ עד שהשווה אותם בתחילה למרגלים, וגם כשהסכים לבסוף - היה זה רק בתנאי שיעזרו לאחיהם וכו'. וראה הערה הבאה.

⁵ ראה דברי הרמב"ן עצמו בפרשת חוקת כא, כא: "משה היה יודע כי ישראל עתה לא יכבשו כל עשרה עממים [כולל ארץ סיחון ועוג], ולכן היה חפץ שיהיה כל כבושם מעבר לירדן והלאה [בארץ ישראל], שיהיה מושבם יחד, ושהיא הארץ הטובה אשר היא זבת חלב ודבש, הלא תראה שאם לא בקשוהו ממנו בני גד ובני ראובן לא היה מניח שם אדם אלא שתהיה לחרבה [ריקה]".

⁶ לקהל מתקדם: בצרור המור על פרשתנו, מפרש שמשה צירף חצי שבט מנשה "במאמר השם, כדי שישארו חצי שבט מנשה עם אלו השני שבטים להגין עליהם ולהצילם מצרתם. לפי שצדיק יסוד עולם. וזה שמו אשר יקראוהו יוסף הצדיק [שמהם ירד שבט מנשה]". אלא שעדיין צריך ביאור: וכי משה ימנע הכניסה משבט מנשה רק בגלל שבט מנשה מסוים אינו רוצה להיכנס?

⁷ המדרש מתעכב על הקרבנות שהוקרבו ע"י שבטי ישראל בחנוכת המזבח (בפרשת נשא); שהגם סדר הקרבנות נראה ממש זהה מיום ליום ("פר אחד איל אחד וכו'"), מפרש המדרש איך כל פרט מקרבנות אלה, התאים לעניין ומעלה מיוחדת הקשור ספציפית לשבט שהקריב הקרבן. הקרבן אמנם זהה, אבל תוכנו משתנה מיום ליום. ועיין גם בלקו"ש ח"ב ניסן.

⁸ במדבר רבה מטות כב, ט: "אמר להם הקב"ה אתם חיבתם את מקניכם יותר מן הנפשות חייכם אין בו ברכה עליהם נאמר 'נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך'... וראה בהערה 2 לעיל בפירוש רש"י על פסוק זה.

ביוגרפיה - מדרש רבה:

המדרש הידוע ביותר. כולל עשרה ספרים, על חמישה חומשי תורה ועל חמשת המגילות. בראשית רבה חובר כנראה בזמן האמוראים - משנת 4000 (240) ואילך.

מדוע הקב"ה הראה למשה את כל הארץ? כמובן שאין זה רק בבחינת 'נחמה מועטת' (שיראה הארץ לפחות גם אם לא נכנס אליה...); אלא שמשה רבינו **פעל** משהו בראייתו, כמבואר במפרשים:

ע"פ צפנת פענח על התורה: ראית משה פעלה ענין של קדוש ארץ ישראל (ולראיה זו ישנם גם השלכות הלכתיות, כמובא בגמרא⁹).

ביאור הטעם לכך שהוצרך שמשה רבינו דווקא יהיה זה שיפעל ה"קידוש" הארץ:

לקוטי שיחות: כל הענינים הקשורים לעצם מציאותם של ישראל נעשו ונפעלו על-ידי משה רבנו. וכמו שמצינו בנוגע לתורה - ש"כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נתן למשה מסיני"¹⁰; וגם מה שמשיח ילמד את ישראל "תורה חדשה"¹¹ - כל זה נתן כבר במתן תורה (על-ידי משה רבנו), אלא שמשיח יגלה זאת.

ולפיכך גם (ירשת) הארץ - בהיותה ענין עקרי¹² במציאות עם ישראל הרי היא תלויה בפעלת משה רבנו.

ולכן, גם אם משה רבינו לא היה יכול להיכנס לארץ, לכל הפחות היה צריך לראות ולקדש הארץ.

מקור 5

משה הנניס שבט מנשה בעבר הירדן, כהכנה להרחבת הארץ

אמנם, בנוגע לירושת הארץ, מצינו שלעתיד לבוא יהיה חידוש עיקרי:

ראה יב, כ: כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך (בהוספת ארץ קיני, קניזי וקדמוני¹³), כאשר דבר לך.

היינו שארץ ישראל תתרחב לעתיד בסיפוח שלש ארצות נוספות (שהם ארצות אדום עמון ומואב¹⁴) - שיהיו בדיוק במקום בו שבטי גד, ראובן ומנשה התיישבו "בעבר הירדן" (ארץ עמון ומואב¹⁵)...

ועפ"ז יש לומר שגם עבור כיבוש העתידי של ארצות אלה, היו צריכים [כבר אז] למשה רבינו:

לקוטי שיחות: מאחר שכל הענינים צריכים "לעבר" דרך משה רבנו, צריך לומר שגם לענין ירשת ארץ קיני קניזי וקדמוני יש שיכות למשה רבנו.

ויש לומר, שזהו הטעם לכך שמשה רבנו נתן חלק בעבר הירדן לחצי שבט מנשה, כי ענין עבר הירדן הוא מעין ודגמת ענין "ירחיב ה' אלקיך את גבולך" - זוהי הוספה על "גבולך" (ראה הערה¹⁶).

מקור 6

חילוק עיקרי בין התיישבות בני גד וראובן לבין שבט מנשה

ועפ"ז, יוצא חילוק עיקרי בין נחלת בני גד ובני ראובן לנחלת חצי שבט מנשה:

לקוטי שיחות: נחלת בני גד ובני ראובן בעבר הירדן (א) באה מצד בקשה שלהם, (ב) מחמת ש"חבבו את ממונם" (כמובא במדרש לעיל בהערה 8), (ג) ובאופן כזה, שהיו נכונים ונתן לשם כך על חלקם בארץ "אשר נתן להם ה'".

מה שאין פן נחלת חצי שבט המנשה באה לידם באופן הפכי - חלקם בעבר הירדן נתן להם על-ידי משה רבנו, ועל ידי זה היתה ירשת הארץ בפיאה הראשונה מעין ודגמת ירשת הארץ לעתיד לבא!

⁹ גמרא בבא בתרא נו, א: "כל שהראהו הקב"ה למשה (בשעת מיתתו - רשב"ם) - חייב במעשר... לאפוקי קיני, קניזי, וקדמוני".

¹⁰ יסוד העניין הוא בגמרא מגילה יט, ב: "מאי דכתיב ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר - מלמד שהראהו הקב"ה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, ומה שהסופרים עתידין לחדש". ועיין בהערה 37 בשיחה לעוד מקורות לעניין זה.

¹¹ ויקרא רבה שמיני יג, ג: "אמר הקב"ה: 'תורה חדשה מאתי תצא' (ע"פ ישעיה נא, ד) - חידוש תורה מאתי תצא... עתיד הקב"ה לעשות לעבדיו הצדיקים לעתיד לבא וכל מי שלא אכל נבלות בעולם הזה זוכה לראותו לעולם הבא, הדא הוא דכתיב 'וחלב נבלה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו' בשביל שתאכלו ממנו לעתיד לבוא".

¹² מדרש תנחומא ראה ח: "חביבה ארץ ישראל שבחר בה הקב"ה, אתה מוצא כשברא העולם חלק הארצות לשרי האומות ובחר בארץ ישראל... אמר הקב"ה יבואו ישראל שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבאה לחלקי... ארץ שחמדוה אבות העולם, אברהם נתאוה לה... יצחק נתאוה לה... יעקב נתאוה לה" (המדרש מביא שם פסוקים המוכיחים על קשר מיוחד זה לארץ).

¹³ ספרי ראה עה: "כאשר דבר לך - מה דבר לך? את ארץ קיני וקניזי וקדמוני". הובא גם ברש"י בפרשת שופטים יט, ח.

¹⁴ רש"י לך לך טו, יט: "את הקיני - עשר אומות יש כאן ולא נתן להם אלא שבעה גוים, והשלשה אדום ומואב ועמון, והם קיני קניזי וקדמוני עתידים להיות ירושה לעתיד, שנאמר (ישעיה יא, יד) אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם".

¹⁵ מכיון שהם רצו להתיישב בארץ סיחון ועוג, שכללו גם ארצות עמון ומואב (ראה רש"י חוקת כא, כו).

¹⁶ ישנם דעות שג' ארצות אלה היו כלולות כבר בארצות שהובטחו לאברהם בברית בין הבתרים, אבל כולם מודים, שבפעול ארץ ישראל לגבולותיה" המפורטים בפרשת מטעי, לא כוללים ארצות אלה בהן נתיישב בעתיד; ולכן נחשבות כ"הוספה".

ולכן, משה חילק שבט מנשה לשניים: כדי להדגיש שאצלם לא היה זה עניין של ויתור ח"ו על נחלה בארץ ישראל, מכיון שיש להם חלק בארץ ישראל, אלא היה זה בדוגמת ירושת הארץ לעתיד לבא, שתהיה באופן של "נחלק לשניים": חלק מבני ישראל יהיו בארץ שבעה עממין (ארץ ישראל בגבולותיה הנוכחיים), וחלקם השני בארץ קניזי וקדמוני (בהרחבה העתידית של הארץ).

מקור 7

הטעם לכך שדווקא מנשה נבחרו למשימה זו

עפ"ז יובן גם הטעם לכך שמשה רבינו בחר דווקא בשבט מנשה עבור משימה נפלאה זו:

לקוטי שיחות: שבט מנשה הצטיינו בחבתם היתרה לארץ ישראל, כמו שמצינו במעשה בנות צלפחד ("למשפחות מנשה בן יוסף"), שחבתן לארץ היתה רבה כל-כך, עד אשר דרשו ותבעו "תנה לנו ארצה" (פינחס כז, ד). והרגש זה של בנות צלפחד בא מצד חבת הארץ של שבט מנשה בכללו (וכנ"ל ברמז שהמדרש מציין בקשר לקרבנות חנוכת המזבח). ולכן בחר משה רבנו בהם.

[במילים אחרות: שבט מנשה נבחרו ע"י כחידת העילית שתתחיל כבר להכין את 'הדור הבא' - ימות המשיח, בכך שחלקם בארץ "בעבר הירדן" יבטא מעין ודוגמא מירושת הארץ לעתיד לבוא].

מקור 8

הקשר עם השם "מנשה" - ההשתקקות לגאולה

בעצם, עניין זה בשבט מנשה קשור [לא רק לחיבתם המיוחדת לארץ ישראל, אלא] לסגנון עבודתם הכללי, המרומז בשם "מנשה" הניתן ליוסף הצדיק לבנו הבכור:

מקץ מא, נא: ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי.

שם זה מרמז על תכונה נפלאה שהיתה ביוסף הצדיק ושעברה אצל בנו (כפי שהרחבנו בזה בעבר¹⁷):

לקוטי שיחות: שם זה מזכיר ומזהיר כי הוא נמצא במקום המבקש להשכיח "את כל בית אבי", וזה גופא מעורר בו תנועה של תשוקה לצאת ממקומו ו"לקפץ" ממצב זה - החלטה שלא לשכח, אלא להשאיר דבוק ל"בית אבי"; שירגיש שמקומו אינו בגלות (במצב העלול להוביל לשכחת "בית אבי"); מקומו הוא בבית אביו המלך¹⁸.

מקור 9

הקשר עם תקופת "בין המצרים": העיקר להשתוקק לגאולה!

עניין זה קשור לתקופת "בין המצרים" בה אנו נמצאים (פרשת מטות נקראת תמיד בתקופה זו):

לקוטי שיחות: בין המצרים הוא זמן האבלות על התחלת החרבן והגלות בכלל. ותנועה זו, להתאבל על החרבן כו', נובעת מהרגש של "מנשה" בתכלית - שאין אדם יכל לשכח את "בית אבי" והוא נתון בגעגועים תמידיים לשוב אל (ירשת) הארץ כו'¹⁹.

ומשום כך ממלא אבינו שבשמים את געגועי הבן, בגאולה האמתית והשלמה, במהרה בימינו ממש²⁰.

¹⁷ ראה באריכות בלקו"ש חט"ו ויחי א' (שלמדנו בעיון בשנת תשע"ח), בהסבר החילוק בעבודת ה' בין מנשה (ההשתקקות התמידית לבית אבי) לבין אפרים (ההתרחבות בגלות ואדרבה - הארת חושך הגלות).

וכפי הנשמע בהתוועדות חסידית, שבשיחה זו רואים רמזים ברורים לשלב החדש בדור השביעי, בו "לא רואים את יעקב"... על הדרך לחיות כעת עם רבינו, לחנך דור חדש "אשר לא ראה וכו'", להיות גם הם מקושרים לאילנא דחיי ואדרבה, החידוש בהתקשרותם וכו', שזהו עבודתו ומעלתו של אפרים. ועיין שיחת בלק תש"נ (אות ד' ואילך). וראה בהערה הבאה.

¹⁸ במילים אחרות: אפרים - מורה על העילוי הנפעל בעבודה בתוך הגלות, מנשה - על זה שהיהודי אינו משלים עם הגלות והוא נתון בתשוקה תמידית לשוב לבית אביו. (בדרך אפשר: בשיחה שהובאה בהערה הקודמת משמע שישנה מעלה יתירה בעבודה דאפרים, משא"כ בשיחה דידן מודגשת יותר מעלת מנשה, לא להסכים עם הגלות. ותן לחכם ויחכם עוד, וד"ל).

¹⁹ **לקה מתקדם:** איתא בגמרא (תענית ל, ב): "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה", לכאורה מהו הקשר בין האבילות והשמחה? וע"פ הנ"ל מובן, שתכלית האבילות על ירושלים אינו סתם כדי להתאבל ולבכות את העבר, אלא כדי לבטא את התשוקה לבניין בית המקדש! ולכן מי שמתקוק לבניין בית המקדש, סופו לראות בשחת בנייתו, נאו!

²⁰ **לקה מתקדם:** ראה באותיות ח-י בשיחה בארוכה, שע"פ הביאור הנ"ל ניתן לקשר זאת גם עם פרשת מסעי (המחוברת לפרשת מטות בשנה זו) בה ישנו ציווי הקב"ה לייחד ערי מושב ללויים גם בעבר הירדן (הגם שהם לא ביקשו זאת כלל, ובוודאי היה להם רצון חזק להתיישב בארץ ישראל!) - שזהו מכיון שבשבט לוי חיבב אף הוא את הארץ (כפי שמצינו שבשבט לוי לא נכשל בחטא המרגלים), ולכן זכה אף הוא - בדומה לשבט מנשה - לסמל בהתיישבותו את ירושת הארץ לעתיד לבא. עיי"ש.

"ובכן": מהי הוראת השיחה?

כללות ההוראה בשיחה היא לכאורה בעניין 'מנשה' - להשתוקק לגאולה ולא להסכים על היותנו בגלות!

וראה בארוכה בהתוועדות המקור בש"פ צו תשמ"ה, בביטויים חזקים:

"יהודי יכול להמצא במעמד ומצב טוב ונעלה. הן בגשמיות והן ברוחניות, לומד תורה ומקיים מצוות בתוך הרחבה -

אבל כיצד יכול הוא לנוח ולשקוט כאשר עדיין לא באה הגאולה האמתית והשלמה? "היתכן שאינו מרעיש עולמות בקריאה וצעקה "משיח נאו"!"

בשעת התפלה, ק"ש שעל המטה וכו' - עליו לצעוק "שמע ישראל": אבל בשאר הזמנים - עליו לצעוק "משיח נאו"!"

"...יש לו אמנם כל טוב עוה"ז ועוה"ב - אבל איזה ערך יש לזה לעומת הגאולה האמתית והשלמה?".

וראה שם עוד ביטויים נפלאים, שאין להתבייש כלל להרעיש על "משיח נאו", ושזה הדבר הראשון שצריכים לומר כשפוגשים יהודי!

(הרבי סיפר בהתוועדות זו הסיפור על שליח שנכנס לבית יהודי נכבד, איש שכלי, ובאיזושהו שלב בוויכוח השליח נעמד ליד הקיר והתחיל להתפלל מנחה, ודווקא הנהגה זו 'תפסה' האדם וחוללה מהפך בתוכו). ותן לחכם ויחכם עוד, כדי להסביר כל זה בעבודת ה', להשתוקק לביאת המשיח - "ווי וואנט משיח נאו"!